

Шур-шур-шур...

Осінь цього року була теплою як ніколи. На календарі — листопад, а за вікном ще жовто від опалого листя.

Регіна сконцентровано змітала ці латки помаранчево-червоного покривала на одну купу в кутку подвір'я.

Шур-шур-шур. Мітла рухалася своєю траєкторією, залишаючи на вологій землі ледь помітні рівчаки. Неслухняне листя розліталось від легесенького вітру, і Регіні доводилося раз у раз повертатися туди, де вже щойно мела.

— От дурне! — сама до себе промовила жінка, коли невеличкий собака, білий у коричневу пляму, з розбігу кинувся в купу вже зметеного листя.

Зрештою, крім старенького пса Бровка, говорити їй не було до кого, тому й звикла вже балакати лише із собою. Часом — подумки, а інколи й ні, щоб зовсім не здичавіти.

Від голосу Регіни з верхівок дерев злетіли ворони. Бідні птахи, схоже, думали, що жінка німа — так рідко доводилося чути від неї слово.

Шур-шур-шур. Бровка наробив збитків — замітання додалось.

На вулиці сіріло. В селі вже хтось засвітив у хаті. З Регіниного горба було добре видно невеличкий Велеснів, де наразі жило всього кілька десятків сімей. Ще років десять — вимруть усі старенькі, і залишиться село пусткою. Буде тоді їй, Регіні, воля: роби що хочеш. Ніхто не подивиться косо, не покрутить пальцем біля скроні, не плюне в її бік.

Регіні до селян байдуже. Зрештою, це вона тут приїжджа. До людей ходить рідко, хіба раз на тиждень у магазин хліба купити. Або раз на місяць — на пошту: чи то по пенсію, чи по якусь соцдопомогу — бо хто ж знає, скільки їй, Регіні, років.

Відколи оселилася тут кілька років тому, завжди у хустці та просторій довгій сукні. Взимку поверх одягає «дуту» куртку, а на ноги — такі ж «балонові» черевики. Чи є в неї якісь інші речі — хто ж знає? У її хаті не був жоден з односельців. Колись там жила стара баба Дуня. Кажуть, була жінка відьмою, тому і хату поставила аж за селом. Нібито люди її до себе не приймали.

Хату ніхто не купував, аж поки не приїхала в село дивна жінка із маленькою валізкою і необхідною сумою грошей у кишені.

Регіна заплатила за хату готівкою і, оформивши документи, відразу й залишилася в ній ночувати.

Про те, що то відьмине обійстя, жінці розказували селяни ще дорогою на «оглядини», але та сприйняла інформацію на диво спокійно, навіть, здається, байдуже. Хіба може з нею трапитися щось страшніше, ніж уже було?

У відьминій хаті виявилось три кімнати: крихітна кухонька «на зиму» (бо на дворі була ще й літня), спальня

і велика зала. Перші дві цілком обжиті старою бабою Дунею, а третя, здається, недороблена. Вона не мала підлоги, тому тут було завжди холодно. А ще кімната була просто завалена зламаними речами: стільцями, лавками, іграшками і навіть старенькою технікою — магнітофонами, годинниками, радіоприймачами.

Побачивши це звалище вперше, Регіна зраділа: буде чим зайнятися. Руки працюють — голові легше. І почала ремонтувати. А коли зламані речі баби Дуні закінчились — узялася й сама ходити по смітниках і вишукувати нові. За це її селяни й незлюбили. Такої дивної жінки тут ще не було.

— Тьфу, посмітюха! — кричали їй услід діти, що приїздили на літні канікули до бабусь-дідусів у село.

— Мама каже, що вона теж відьма, як і баба Дуня. Тому й привело її до тієї хати. — Регоче хтось із хлопців перед друзями.

Регіні байдуже. Вона любить свої зламані речі. Любить давати їм друге життя.

А сьогодні старанно мете подвір'я від осіннього листа й тішиться своїй неквапливій, але важливій роботі.

Бровко бігає навколо і береться воювати з мітлою.

— Тікай, бо дам по плечах! — Регіна погрозливо махає собаці довгою ручкою від вуличної мітли, і той налякано ховається під лавку. Але вже за кілька хвилин, сподіваючись, що загроза минула, обережно звідти вилазить і знову придивляється до мітли: атакувати зараз чи почекати?

Шур-шур-шур. Регіна зупиняється, щоб перепочити. У повітрі пахне осінню. Увечері вже прохолодно. Ще трохи — і треба буде розпалювати в хаті. У баби Дуні, як

не дивно, була не звичайна грубка, а цілком сучасний твердопаливний котел. Регіна важко боролася з дровами для нього перший рік, а вже на другий усе пішло як по маслу. Якраз біля її хати — ліс. Бери дэрева, скільки хочеш. Тут ніхто не рахує й не забороняє. Люди кажуть, колись хтось із чиновників району хотів поставити ліс «на облік», але селяни стали горою: наше, не дамо. Мовляв, ми самі його садили — самі й керувати ним будемо. І справді, кожен рік кілька сільських чоловіків вправно пересаджують паростки, які дають старі дерева, на нові місця. Ліс не те що не зменшується — росте.

— А віддали б «на облік» — були б нам другі лисі Карпати, — твердили люди. — Знаємо ми цих чиновників. Ніхто не любить ліс більше, аніж той, хто росте разом з ним.

Шур-шур-шур. Регіна обережно обмітає стіну з дров, красиво вискладану біля хати, — цього року буде тепло. Усе. З роботою покінчено. Жінка розпрямляє спину і задоволено оглядає обійстя — чисто. Навіть Бровко, щоб не порушити ідилії, скручується калачиком на хіднику біля дверей і солодко позіхає.

Регіна дістає сірники й чиркає кілька разів. Вологе листя не хоче горіти, але трохи спроб — і біла цівка диму піднімається вгору. У місті за паління листя — штраф. А в селі це неодмінний атрибут осені. Та й, власне, якщо когось запитати, як пахне село восени, в один голос усі скажуть: димом.

Оглядається на Велеснів — білий дим, як і в неї, піднімається ще над одним подвір'ям, теж новосельців. Там, у крайній хаті, живе з чоловіком Марія, яка вирощує квіти.

Марііне вогнище горить яскравіше. І чого б це її, Регіну, мало хвилювати? Байдуже. Хай горить.

Жінка ховає мітлу до невеличкої комори з дверима на вулицю і йде до хати заварювати чай.

Сьогодні Регіні сорок. Вона сховалася від усього світу в найзручнішу мушлю — у село. Тут лише вона визначає правила. Тут — її світ. Вона — майже бог, що дає нове життя зламанним речам. У цьому сенс Регініного життя. І так їй добре.

Марія увімкнула світло над входом у будинок. Усе навколо стало жовтим. Що не кажіть, а лампи розжарювання таки часом підіграють осені, зафарбовуючи все кругом у її кольори.

Біля входу в будинок стоять два величезні горщики з кулястими хризантемами — сучасна мода. Марія більше любить звичайні, ті, що росли в бабусі на клумбі, особливо фіолетові, цибаті, з кількома квіточками на чубку. Вони росли прями́сінько під вікном її кімнати, коли була мала. Бабця завжди казала: «От заглянуть квіти до тебе в шибку — тоді вже й зима скоро». Хризантеми дотягувалися до вікна якраз у листопаді, тому бабця не брехала.

А оці «новомодні», що зараз біля входу в будинок, — то для реклами. Клієнти оцінюють роботу людей, які займаються квітами, якраз по тому, який вигляд має їхнє власне житло. То, так би мовити, найяскравіша вивіска.

Марія наближається до хризантем і гладить їх по верхечках, як дітей. Квіти за це щедро віддають свій терпкий аромат.

З будинку виходить Володимир. Шукає очима дружину, а знайшовши, поблажливо всміхається. Потім бере Маріїні долоні у свої руки й підносить до губ.

— Твої руки пахнуть спогадами про літо!

— Цікаво! — Жінка обнюхує власні пальці і також усміхається.

— Ти ніколи не помічала, що хризантеми пахнуть одночасно полином і рум'янком? Гірко й солодко водночас.

— А твоя правда! Щось у цьому є!

— То аромати-спогади про тепло. Останні квіти перед снігами. Мені часом здається, що вони кажуть нам, щоб не забували: після морозів знову буде сонячно. Тільки чекайте.

Чоловік обережно пробує пальці Марії на смак. Один за одним, повільно і ніжно. Очі жінки перетворюються на кристаль і виблискують. Повіки мимоволі прикриваються, а уста судомно хапають повітря.

— Що ти робиш?

— Люблю свою жінку.

— Нам же не по шістнадцять.

— Байдуже.

Володимир загортає Марії за вухо пасмо волосся, що вибілося з нетугого «хвостика», й нахилиється до шиї. Гарячий подих примушує жінку стрепенутися. Хвилина дві — і Марія, піддавшись спокусі, міцно хапає пальцями чоловіка за потилицю, вигинається в попереку і притискає до своєї шиї міцніше. Володимир зупиняється і легенько дує на ще вологу від його поцілунку шкіру. Тілом Марії пробігають мурашки.

— Ти здурів.

— Від тебе.

Володимир однією рукою обнімає дружину, а іншою відчиняє двері до будинку. Вони навіть не йдуть до

спальні — зупиняються біля найближчого дивана, у передпокої. Роздягаються повільно й терпляче, допомагаючи один одному і насолоджуючись процесом, — у їхньому віці поспішати вже не цікаво.

А коли опиняються цілком голі одне перед одним, Марія обережно проводить рукою по спині чоловіка. Під пальцями відчуваються міцні м'язи — це її завжди збуджує. Біля правої лопатки — рубець. Рідний. Коханий. Перед тим як кохатися, Марія завжди пестить цей рубець вказівним пальцем і вдивляється в очі Володимира, читаючи в них цілковиту довіру.

Не витримуючи напруження від бажання, чоловік рвучко запускає пальці у волосся жінки, звільняючи його від гумки. Пасма падають на оголене тіло. Правою рукою він відгортає волосся з грудей своєї коханої, ледь торкаючись твердих коричневих перлин.

Марія смикається від несподіванки й тягнеться до уст чоловіка по поцілунок. Її руки шукають шлях до його плечей — по густо вкритих волоссям грудях та ледь випуклій ключиці.

Раптом Володимир упевнено відсторонює жінку від себе.

— Яка ж ти зараз красива... Хочу на тебе дивитися...

І майже тієї ж миті смикає її знову до себе так сильно, що шкіра в місці дотику тіл червоніє.

— Але не можу, — шепоче низьким голосом, цілуючи вухо.

Володимир штовхає дружину на диван і накриває її своїм тілом. Уже за мить Марія відчуває його в собі. Цього сильного і завжди серйозного чоловіка. Уособлення спокою та затишку. Уособлення щастя. З кожним

новим рухом це щастя більшає, аж поки не розривається на дрібнесенькі шматочки, які розлітаються зірочками в очах на все довколишнє.

Марія й Володимир лежать голі на дивані, обійнявшись, наче молодята.

— Ну хіба ми не божевільні? — жінка всміхається, дивлячись у стелю.

— Ми — вільні. Вільні робити все, що хочемо.

На вулиці вже зовсім темно, потрібно увімкнути в кімнаті світло, але обоє бояться сполохати свої відчуття.

Володимир наосліп нахилиється над дружиною й ніжно цілує в скроню.

— З днем народження, кохана!

Марія обіймає його сильніше. Вона щаслива.

Сьогодні Марії сорок.

Уже два роки вона живе тут, у селі, поміж квітів, що-ранку прокидаючись в обіймах найкращого на планеті чоловіка.

Саме зараз, у цей час, у цьому місці, з цією людиною вона щаслива. Щаслива безумовно.

Марія думає про те, як довго сюди йшла. Про власну хресну дорогу. І невідомо, чи знала б вона, що таке воскресіння душі, якби спочатку не довелося вмерти.

СТОЯННЯ ПЕРШЕ ІСУС ЗАСУДЖЕНИЙ НА СМЕРТЬ

— Воно не виживе.

— Та й байдуже.

— Ти чуєш: воно не виживе, — стара повнувата акушерка трясла за плече жінку, яка щойно народила. — Ану дивися мені в очі. Ти розумієш, що я тобі кажу?

— Розумію, — жінка відводила погляд убік.

— О-о-о, — протяжно вимовила акушерка, — нам тут тільки депресивних не вистачало. Ти лежи тут, а я лікаря покличу.

Наче жінка просто з пологового залу могла встати й кудись піти.

За десять хвилин акушерка повернулася з лікарем.

— Тут мамочка якась дивна. Я їй кажу, що дитина може вмерти, а їй хоч би що.

— Розберемся, — лікар надів окуляри й долонею повернув обличчя молодої жінки до себе. — Ваша дитина — недоношена. Шанси на життя їй ніхто не дає. Добре, що це дівчинка, — вони живучі.

— Хай умре.

— А як не вмере?

— То напишу відмову, — жінка знову відвела погляд убік.

— Ну й дурна. Заберіть від неї дитину з палати, бо ще щось виробить, — заговорив уже до акушерки. — Хай медики оглянуть і помістять у кювез. Добре, що хоч дихає сама. Бо з такою мамою, — лікар осудливо оглянувся на жінку, що лежала в кріслі для пологів, — вона ще натерпиться.

Жінку, котра щойно народила, звали Тетяною. Удома її «з лікарні» чекали троє синів. Дівчинка — воно було б добре, якби не ситуація...

Тетяні тридцять п'ять, і вона двічі вдова. Перший чоловік утопився на самісінькі Зелені свята, другого вбило деревом у лісі. Люди дивилися в її бік косо. Казали, що їй пороблено, бо дід з нечистою силою знався. Начебто вмів змій замовляти так, що робили все, що йому заманеться. Зараз Таня жила з третім чоловіком і з синами від кожного. А ця передчасно народжена дівчинка — то її гріх.

Навесні Танин чоловік поїхав на заробітки. Жінка залишилася на господарстві сама з трьома хлопцями. Та й байдуже — роботи домашньої ніколи не боялася, не розрізняла на чоловічу й жіночу.

Був травень — початок робіт у полі. Таня багато городів не мала, а от картоплі, зелені насадити біля дому треба було.

Того дня вона працювала весь день — ямка за ямкою, картоплина за картоплиною, — і город тішив око виконаною роботою. Малі допомагали як могли: кидали картоплю в готові ямки й натхненно притоптували ніжками там, де мама вже насипала землі.

А коли пополудні припекло вже майже літнє сонце, дівчора відпросилася до сусідів, а Таня вирішила відпочити.

Піт приліплював одяг до тіла. На подвір'ї стояло відро води. Жінка зібралася напиться.

— Тепла... — з жалем промовила сама до себе Таня, коли спробувала. Але нагріта вода породила в її голові іншу ідею.

Тетяна взяла відро, зайшла за комору, роздягнулася догола й вилила воду собі на голову. Приємна прохолода потекла по тілу. А коли жінка розплющила мокрі від води очі, перед нею стояв молодий чоловік.

Таня хотіла закричати, але змогла тільки широко розтулити рота. І стояла як укопана.

Чоловік не зводив з неї очей.

Таня подумала, що то внук приїхав до сусідів, які жили через межу. Огорожа з їхнього боку минулого року завалилася, а її чоловікові все не доходили руки зробити. Та й чого городитися від стареньких?

Раптом незнайомиць узяв Таню за руку, рвучко підтягнув до себе й поцілував. Жінка спочатку хотіла вирватися, але спрагле до ласк тіло не слухалося. Наче збоку вона спостерігала, як її губи відповідають на поцілунок, а руки витягують сорочку з його штанів.

Усе сталося просто там, за коморою. У долоні жінки боляче впивався кут дошки, якою була підбита стіна, а мокре волосся липнуло до обличчя. Чи то далася знаки довга відсутність чоловіка вдома, чи пікантна ситуація, але Тані ніколи ще не було так добре. І коли її тіло здригнулося в солодких конвульсіях, а вона ще не набула знову здатності думати тверезо, по обличчі потекли сльози. Сама не розуміла чому. Притулилася спиною до стіни і сповзла додолу. Незнайомиць одягнув сорочку й присів біля Тані.

— Вибач, якщо зробив тобі боляче, — він витирав її сльози долонями і мав розгублений вигляд. — Я маю йти.

Чоловік пішов у бік сусідського подвір'я, а Таня залишилася сидіти на землі. Що тепер буде? Та й що це було взагалі?

За місяць додому повернувся із заробітків її чоловік, і все б забулося, якби саме в той час Таню не почало підозріло нудити. Навчена досвідом трьох попередніх вагітностей, вона не могла сплутати ці відчуття ні з чим іншим...

Перше, що спало на думку, — поговорити з батьком дитини. Таня точно знала, що на аборт не наважиться — сині, як озера, очі її дітей ніколи б не дозволили цього зробити.

Жінка пішла до сусідів питати про внука. Але, як не дивно, ті щиро здивувалися: цього року їхній внук ще не приїздив. Та й не планує. Таня вже було подумала, що її обманюють, але вчасно побачила на полиці фото, з якого всміхався повнуватий і рудий тридцятирічний чоловік. Не той, що був із нею.

Та з ким би вона не кохалася тоді за коморою, треба було розмовляти з чоловіком.

Він не бив і не кричав — просто сидів за столом, опустивши голову.

— Я сам винен. Недурний сказав, що не можна жінку надовго саму лишати. То хто він?

— Я не знаю...

— Ну й добре, не кажи, я теж не хочу знати. Якщо ти прийшла з цим до мене, значить, я тобі рідний, а він — чужий.

Таня розплакалася.

— Не плач. Народиш дитину, а там придумаємо, що робити.

Таня носила доньку важко. Давалася взнаки постійна тривога. Жінка ловила себе на думці, що вже зараз не любить цієї дитини, яка завдає їй стільки проблем. Те, що билосся в неї під серцем, було чужим. Небажаним. Нагадуванням про гріх, який ледь не вартував Тетяні сімейного щастя.

Коли на тридцять другому тижні вагітності в жінки почалися передчасні перейми, вона навіть не надто поспішала до пологового. Хіба їй було дорогим життя цієї дитини, яка незрозуміло яким чином опинилася в її лоні?

Навіть тепер, коли малá народилася і, на диво лікарів, запищала на весь пологовий зал, Тетяна не відчула в ній нічого рідного. Хотілося додому, до синочків. А ця... Нехай залишається тут.

Уранці наступного дня Тетяна, притримуючись за коридорну стіну, увійшла до кабінету головного лікаря.

— Я хочу написати відмову від дитини, — почала з порога.

Головний — високий і худий чоловік років п'ятдесяти — устав зі свого місця й підійшов до вікна.

— Добре подумала? Шляху назад не буде.

— Подумала. Ця дитина не моя. Вона мені не потрібна.

— Дурна чи що? Хіба не ти її вчора народила?

— Я, але дитина не моя. Довго пояснювати. Кажіть, що писати.

— Ні, так діла не буде. У твоїй адекватності я вже сумніваюся, хоча наш психіатр сказав, що з тобою все добре. Нехай до мене заїде твій чоловік. Подивимося, що скаже він.